

„De Kerkeraad der Gereformeerde Kerk van 's-Gravenhage West heeft in zijn vergadering van 30 dezer met groote droefheid moeten constateren, dat U aan den U door den Kerkeraad gestelden eisch, dat U zich aan zijn gezag zoude hebben te onderwerpen, niet voldaan hebt, en dat deswege met ingang van Dinsdag, 28 Maart j.l., de afhouding van het Heilig Avondmaal een feit is geworden. De Kerkeraad spreekt den wensch uit, dat het God moge behagen U van de dwaling van Uw weg te bekeeren".

En een dag later kwam het volgende vonnis:

„De Kerkeraad der Gereformeerde Kerk van 's-Gravenhage West heeft, in samenwerking met dien van de Gereformeerde Kerk van 's-Gravenhage Zuid, naar Artikel 79/80 K.O., op den 30en Maart j.l. besloten, U voor den tijd van 3 maanden te schorsen in Uw ambtsbediening als diaken, zulks wegens Uw weigering, zich, ondanks herhaald vermaan, aan het gezag van den Kerkeraad te onderwerpen, waar U weigert het lidmaatschap van het Bestuur van het „Comité tot ontwikkeling van het Gereformeerde leven" neer te leggen".

Daar staat het dus, zwart op wit: afgehouden van de tafel der Heeren (met terugwerkende kracht!), en geschorst naar art. 79-80 (die spreken van openbare grove zonden). Wat was de misdaad? Het lidmaatschap van een comité tot voorlichting van het Gereformeerde kerkvolk, en de weigering om dat lidmaatschap neer te leggen! Brutale hiërarchie, ontneigting van de tafel der Heeren — een andere naam is daar niet voor te geven. En dan te denken aan de velen, die later ongestraft dezelfde „zonde" mochten begaan.....

L. DOEKES.

VOOR VACANTIEGANGERS.

Zij, die hun vacantie zullen doorbrengen in Bergen, Schoorl of Egmond, worden er op attent gemaakt, dat de Geref. Kerk (onderh. art. 31 K.O.) te Alkmaar, haar diensten houdt elken Zondag 's morgens half tien en 's middags half zes, in het gebouw: „Waakt en Bidt" aan de Laar te Alkmaar.

OPVOEDING EN ONDERWIJS

DONATISTEN EN WIJ.

— Zeg, weet je al den nieuwen naam, dien we toegewezen kregen?
— Remonstranten? Maar dat is al oude kost.....
Soms: Objectivisten? Of.....
— Raad maar niet langer. We heeten sedert 18 April 1947: Donatisten.
— Wie heeft dat uitgevonden?
— Het „Inlegvel" bij het Gereformeerd Jongelings-

POPULAIR-WETEN - SCHAPPELIJKE SCHETSEN

OM HET HART DER REFORMATIE, XV.

Het woord bevat alle beloften Gods, en het geloof neemt ze alle aan. De inhoud van het woord is Christus, de gansche Christus.....

Dr H. Bavinck.

OVER WORMSER.

Wormser — hoeveel Gereformeerden kennen hem nog — om van andere Nederlanders maar niet te spreken?

Wie is er nog onder de bekoring van zijn pittig Nederlandsch, zijn gedachtenrijk betoog, zijn verrassend-zuivere Schriftuurlijkheid?

Wormser niet meer kennen — dat is voor ieder Gereformeerde een groot, geestelijk gemis.

Opgekomen uit het volk, volkman van top tot teen, was het alsof al de geloofskracht, het diep-geestelijk leven der eenvoudige geloovigen uit den bloetijd der Gereformeerde Kerk, hun inzicht, ernst en trouwe begripsvastheid in hem waren geconcentreerd en in een tijd van diep verval in hem tot nieuw leven en nieuwen glans waren gekomen.

Wontermooi is het zijn werk- en strijdleven te overzien. Midden in het volk leeft hij. Met feillooze juistheid doorziet hij de nooden van het verslachte, verzwakte, steeds meer van God afvallende Nederlandsche volk, dat hij zoo hartstochtelijk liefheeft. En al zijn kracht verteert hij in den letterlijken zin des woords om zijn volk terug te roepen, ja, terug te drijven naar den Levenden God en Zijn heilige Kerk.

In de opwekkingsbeweging van den bekenden Reveil staat hij vooran. Ietwat vreemd lijkt dat: een zeer eenvoudig man onder vele aristocraten. Met heel zijn ziel leeft hij in allen arbeid mee. Maar niemand heeft

blad van 18 April. Het synodocratische, zooals je ondanks den titel wel begrepen hebt.

— Soms een „speelschheid" van den auteur?

— Nee, 't is hem volle ernst. 'k Zal 't je voorlezen: zet je schrap. „Anderen verbreken, zooals Calvijn zegt, door onberaden ijver naar gerechtigheid, de eenheid der kerk, wanneer ze daar eenige fouten in meenen te ontdekken....."

— Stop. „Onberaden ijver", lees je daar. Heeft men eindelijk het oog geopend voor het drijven der synodes? Wat is nu „onberadener" dan het stellen van „eischen" aan hoogleraren, die men later moet terugnemen? Of het binden aan formules, die men later mag weerspreken? Of het constateren van afwijking van de belijdenis bij een candidaat, terwijl men later zegt, we hebben niets geconstateerd?

— Ik weet wat je zeggen wilt. Neen, de man heeft het niet over hen, maar over ons. Wij hebben een onberaden ijver naar gerechtigheid.

— Naar gerechtigheid? En we heeten revolutionairen en remonstranten, en.....

— Ja, ja. Maar laister maar eens naar den commentaar van 't inlegvel. Het vel inleg-kunde gaat verder: „Zoo in 1944 prof. Schilder met de zijnen, die ten onrechte meenden, dat in de Geref. Kerken de hiërarchie was teruggekeerd. Deze z.g.n. vrijmaking, waarbij ook schriftuurlijke besluiten over den doop werden verworpen, draagt duidelijk een Donatistisch karakter. Duizenden ambtsdragers werden door de „vrijgemaakten" verworpen".

— Ja zeker, dr Dijk sprak van „de ziekte der wispelturigheid" op den bondsdag. Hij pleitte voor „een vasten gang". Dat is 't geheim ervan: de schorrsen keeren de rollen om: de geschorsten worden schorrsen. „Aan hobbzakken heeft het Koninkrijk Gods niet", zei dr K. Dijk. „Men mag wel weten wat men aan ons heeft". Applaus. „Met vasten gang". Applaus. „Enthousiasme. Het beginsel. Geen zig-zag-wegen. Niet heen-en-weer-zwiebelen". Applaus. Waarvoor klappen toch al die handen?

— Maar die Donatisten, hoe zit het daarmee? Wat weet het Inlegvel ervan te vertellen?

— Luister: „De Donatisten traden begin 4e eeuw in Afrika op. Tijdens vervolgingen werden de z.g.n. heilige boeken opgeëischt van de kerkelijke ambtsdragers. Sommigen leverden boeken in, die niet van groote waarde waren, om de belangrijke boeken te bewaren. De Donatisten meenden, dat deze „uitleveraars" een doodzonde begingen, verwierpen hen als ambtsdragers, en stichtten een afzonderlijke Donatistische kerk". Dat is alles. En dat vond nu een parallel in de vrijmaking — volgens den propagandadienst van dr K. Dijk.

— Ik geloof, dat deze propagandadienst de zaken precies op den kop zet. Want de „vrijgemaakten" wierpen niemand uit. Dat deden de anderen.

— Ja, en die anderen waren wel wat donatistisch, als men dan eenmaal een etiket opplakken wil. Want die uitleveringskwestie was niet het eigenlijke punt-in-geding. Er waren onder de donatisten, die

dieper dan hij de wond gepeld, waardoor de Reveil verbloeden zou. De onkerkelijkheid, die ten slotte alle actie tot onvruchtbaarheid doemde, heeft Wormser als groote zwakte, als de zonde van den Reveil gesignaleerd. Met profetische helderziendheid sprak hij het woord, dat ook nu nog met metalen klank overal dient gehoord te worden: „de glans der tegenwoordige opgewektheid, zoo zij bij haar christelijke richting niet tevens een kerkelijk karakter aanneemt, (is) niet in staat..... voor mij de donkerheid te bedekken van de toekomst die Kerk en Christendom beiden in ons vaderland, ook door haar te moeten gaan".

Ja, ook door haar!! Een onkerkelijke, godsdienstige beweging, al is ze nog zoo „vroem" en „ernstig", en „hartstochtelijk", al heeft ze nog zoveel „zegen", werkt tenslotte altijd ontbindend.

Met de Afscheiding was Wormser meegegaan. Geschokt door de verschrikkelijke vervolgingen, kon hij in de Hervormde Kerk niet blijven, vooral omdat die Kerk tot de vervolgingen zelf aanspoorde. Hij wilde niet bij de vervolgers, wel bij de vervolgd en hooren.

Maar helaas — de Afscheiden kerken hebben Wormser rauw van zich afgestooten.

In 1839 werd ds van Velzen predikant bij de Afscheiden Kerk te Amsterdam. Niet lang na zijn komst, dient ds Scholte — toen in Utrecht wonende — een aanklacht over van Velzen's prediking bij diens kerkeraad in. Van Velzen, „onverzettelijk, doordrijvend, heerschzuchtig" en „niet heel fijngvoelig in het kiezen van de middelen en wegen" om zijn doel te bereiken, roept eigenmachtig een gemeentevergadering bij elkaar en laat daar het bezwaarschrift van

1) J. A. Wormser, De onkerkelijke rigting enz. met een voorbericht van Mr G. Groen van Prinsterer. Amsterdam 1864 p. 18. Dit woord werd door Groen meermalen met instemming geciteerd, zie b.v. „Ned. Ged.", deel V, p. 98. Wormser schreef deze woorden voor 't eerst in 1849.

2) Deze karakterstreken zijn van H. Bouwman. Zie zijn: De crisis der jeugd, p. 39.

over die kwestie heel wat „vlotter" dachten en spraken, dan van de groep doorgaans wordt aangenomen. De kwestie was er eigenlijk één van onderstelde wedergeboorte en van vollen dan wel niet-vollen doop.

— Dóórsiaan, denk er aan, is altijd gevaarlijk. Ga je nu niet fantaseeren in de paralleliseerings-routine?
— Neen, ik geloof 't niet. Om te beginnen: in de ontstaansgeschiedenis van het donatistisch schisma speelden allerlei persoonlijke en plaatselijke toestanden in Carthago een rol. Net zoo was het in 1944: toen eenmaal bepaalde personen weg waren, ging men de wet veranderen. Dat is het bewijs, dat niet om de waarheid, doch tegen personen geageerd werd door de initiatiefnemers.

— Is dat al wat je hebt? Is ooit een schisma zulver verlopen?

— Nee. Daarom moeten we juist naar de officiële stukken terug. En dat willen ze in de buurt van dat Inlegvel nu vrijwel nooit. Dat HOUDT de zaak persoonlijk. Maar wat de theorie betreft: de Donatisten lieten de wettigheid en de kracht van den doop afhangen van de wedergeboorte van den doopsbedienaar. Anders „was 't geen volle doop". Ze bonden den doop dus niet aan de openbarings-historische en kerk-legitimierende, doch aan de individueel-wederbarende Geestes-daad; niet aan de ambtelijke successie van de kerk, doch aan de psychische gesteldheid van een individu, die haar dienaar was.

— Ja, maar 't liep bij hen over de wedergeboorte van den doopsbedienaar; en bij de synodocraten over die van den doopsontvanger. Ben je wel billijk?

— Ik vrees van wel. Als een massa van doopsbedienaren de wedergeboorte kwijt is, zal de kerk „minder zuiver" worden: de prediking wordt dan meteen ellendig. De zuiverheid der kerk (meer of minder) zat den donatisten hooger dan haar wettigheid. Precies zoo doen de synodocraten: onderstelde gecontinueerde wedergeboorte maakt den doop „vol"; komt er een hiaat in de onderstelde continuïteits-keten van inwendige aanwezigheid genade, dan is de doop „niet-vol". En voor de „niet-vollen" vinden ze dan weer een asyle pluriformiteit.

— Ik ben er toch niet heelemaal gerust op. Heb je geen last van je speelsche vernuft?

— Ik wou dat ik 't zoo zien kon. Ik geef toe: elke kerkstrijd verloopt weer anders. Maar ALS men eenmaal vergelijkt wil, wel, kijk dan eens naar de andere verschijnselen der donatistenbeweging. De donatisten hebben, toen zij hun tegenstanders wilden gaan bevechten, eerst die uitleveringskwestie als argument in den strijd gebruikt, maar later niet als zoodanig gehandhaafd. Zij wilden hun „goddelijke eischen" later wel weer cadeau doen, als zij maar hun zin kregen. Wie denkt hier niet aan '44—'47? Aan de binders van '44?

— Je moet 't hun dan maar niet al te kwalijk nemen. Want wij lijken toch wel wat meer op de Donatisten, dan we misschien weten willen.....

— Hè? Dezen keer ben ik sprakeloos.

Scholte verwerpen. En als Wormser dan met nog drie ambtsdragers een door van Velzen zelf opgestelden brief, waarin alle gemeenschap met den Utrechtschen kerkeraad werd afgesneden, weigeren te ondertekenen — zij willen de zaak eerst onderzoeken en niemand onverhoord oordeelen — dan worden ze enkele dagen later zonder meer geschorst! Zelfs ontvangt Wormser, zijn vrouw en schoonzusster, nadat zij geruimen tijd des Zondags met andere broeders en zusters, zonder tot kerkformatie over te gaan, afzonderlijk hebben vergaderd, op 7 Februari 1843 een brief van Van Velzen's kerkeraad, waarin hun wordt medegedeeld, dat zij, indien zij niet binnen een week gevolg zouden geven aan de herhaalde vermaning om zich toch niet te onttrekken aan de samenkomsten der gemeente en het ambtelijk opzicht, openlijk buiten de gemeente zouden gesloten worden, en geen „deel noch lot" zouden hebben „in het eeuwig voorregt der gemeente", omdat hetgeen de Dienaren des Heeren op aarde binden, naar Gods getuigenis in de hemelen gebonden is. In hetzelfde schrijven werd Wormser bevonden aangezegd, dat hij ook wegens het door in druk verspreiden van lasteringen, het breken van zijn belofte en het voortdurend bevorderen van scheuring in de gemeente, uit zijn ambt van ouderling werd ontsd. Zonder dat daarna een formeele excommunicatie plaatsvond heeft de kerkeraad na eenigen tijd aan de gemeente medegedeeld, dat Wormser en degenen, die met hem waren afgeweken, niet langer tot de gemeente gerekend werden, en alleen op belijdenis van hun zonden weer aangenomen konden worden.²⁾

Deze geschiedenis is wel een roetzwarte bladzijde in de geschiedenis der Afscheiden kerken..... en in het levensboek van Van Velzen! Het is 'ten aanzien

1) Zie over deze beruchte Amsterdamse kwestie H. Bouwman, De crisis der jeugd, p. 34-43; J. A. Wormser, Het leven van Simon van Velzen, blz. 45-54; Idem, Het leven van Hendrik Peter Scholte blz. 146-163; G. M. den Hartogh, Het Chr. Geref. Seminarie te Amsterdam, p. 31/3; Verslag van de Synode der Afscheiden Geref. Gemeente in Nederland, gehouden v. d. 17 Nov. tot d. 3 Dec. 1940 te Amsterdam, 's-Gravenhage, 1941, p. 44-47; 61/2.

maar Hippo eens is pen is.....

— tische associ bij „be jes.....

BU
WAT
(Antw

Hier
woord

Wek
maakt
verder
Week
gedeel

Laat
is mij
voortz

dium g
de con

aanleic
zonder
hand

scheur
der om

ze al
voorig

Ameri
men k

noeme
thode,

gewerl
(de J

banner
nu eve

aan d
sema,

den ve
te ker

En de
dikant

iets m
schrijv

En
waard

(J.L.) z
antwo

van V
Van V

onsch
Beh

diep v
ser en

ken v
ninklij

van g
scheid

kerk
eigen

scheid
een fe

Ver
hij vo

de her
eind v

sebroe

Alla
re Tij
Op

„Chr
van A

ontdel
„Ec

stoele
dat do

is Cap

van V

en gel

van b

stijl n

„belic

door l

van e

1) a

2) M

Wor

r. 14

woord

1) B